

Державна служба статистики України

СХВАЛЕНО

Рішення Комісії з питань
удосконалення методології
та звітної документації
(протокол від 24.12.2021
№ КПУМ/30-21)

**СТАНДАРТНИЙ ЗВІТ З ЯКОСТІ
ДЕРЖАВНОГО СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ
"ЗМІНИ ЦІН (ТАРИФІВ) НА СПОЖИВЧІ ТОВАРИ (ПОСЛУГИ)"
2.06.01.01**

електронна пошта:

N.Profatska@ukrstat.gov.ua

телефон:

(044) 235 30 11

керівник державного

статистичного спостереження:

Профацька Н. В.

ЗМІСТ

1.	Вступ.....	3
2.	Компоненти якості державного статистичного спостереження...	5
2.1.	Відповідність.....	5
2.2.	Точність.....	5
2.3.	Своєчасність та пунктуальність.....	7
2.4.	Доступність та зрозумілість.....	8
2.5.	Послідовність та зіставність.....	9
2.6.	Оцінка потреб та очікувань користувачів.....	9
2.7.	Ефективність, витрати та навантаження на респондентів.....	10
2.8.	Конфіденційність, прозорість та захист.....	10
3.	Заключна частина.....	11

1. Вступ

Стандартний звіт з якості державного статистичного спостереження "Зміни цін (тарифів) на споживчі товари (послуги)" (далі – звіт) підготовлено з метою інформування користувачів стосовно основних критеріїв та індикаторів якості його результатів. Звіт містить загальну інформацію, яка не залежить від результатів за конкретний період державного статистичного спостереження, а визначена чинною методологією, процедурами обробки даних тощо.

Наведені у звіті компоненти якості, такі як відповідність, точність, своєчасність та пунктуальність, доступність та зрозумілість, послідовність та зіставність, відповідають принципам виробництва статистичної продукції, які визначені розділом III Принципів діяльності органів державної статистики України, затверджених наказом Держстату від 17 серпня 2018 року № 170.

Метою проведення державного статистичного спостереження "Зміни цін (тарифів) на споживчі товари (послуги)" (далі – ДСС, спостереження) є формування інформації про індекси споживчих цін (ІСЦ), базового індексу споживчих цін і середніх споживчих цін для інформаційного забезпечення прогнозування й управління процесами ціноутворення на споживчому ринку, потреб статистики національних рахунків, короткотермінової та соціальної статистики.

Спостереження запроваджене з 1991 року в межах програми опрацювання ряду макроекономічних показників, що базуються на міжнародних стандартах.

ДСС відповідно до Довідника розділів статистики належить до розділу 2.06 "Ціни" за тематикою статистичного виробництва 2.06.01 "Споживчі ціни".

Нормативно-правовою основою проведення спостереження є закон України "Про державну статистику", розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1991 року № 215-р "Про індексацію грошових доходів населення і мінімальний споживчий бюджет", розпорядження Президента України від 19 листопада 2001 року № 328/2001-рп "Про вдосконалення спостережень за цінами і тарифами" та щорічний план державних статистичних спостережень, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України.

Порядок проведення ДСС визначений Методологічними положеннями державного статистичного спостереження за змінами цін (тарифів) на споживчі товари (послуги) (далі – Методологічні положення), затвердженими наказом Держстату від 16 грудня 2021 року № 310 і розміщеними на офіційному вебсайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua) у розділі "Методологія та класифікатори"/ "Статистична методологія"/ "Економічна статистика"/ "Ціни".

Методологічні положення ураховують загальні вимоги Конвенції 160 Міжнародної організації праці 1985 року (статті 12), Резолюції з питань індексів споживчих цін, прийнятої на сімнадцятій міжнародній конференції статистиків праці (2003), спільного документа Міжнародного валютного фонду, Міжнародної організації праці, Статистичного бюро Європейської спільноти (Євростату), Європейської економічної комісії Організації Об'єднаних Націй, Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та Світового банку (2020) "Керівництво щодо індексів споживчих цін: Поняття та методи",

Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2016/792 від 11 травня 2016 року про гармонізовані індекси споживчих цін та індекс цін на житло і скасування Регламенту Ради (ЄС) № 2494/95 (<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/es-2016792.pdf>), Виконавчого Регламенту Комісії (ЄС) № 2020/1148 від 31 липня 2020 року про встановлення методологічних і технічних специфікацій відповідно до Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2016/792 щодо гармонізованих індексів споживчих цін та індекс цін на житло (<http://data.europa.eu/eli/reg/2020/1148/oj>).

Джерелами інформації ДСС є:

інформація спеціально організованого обстеження, яка заноситься до бланка реєстрації цін на споживчі товари (послуги);

результати проведення ДСС "Річні національні рахунки" про кінцеві споживчі витрати домашніх господарств по Україні – для формування вагових коефіцієнтів;

результати проведення ДСС "Обстеження умов життя домогосподарств" про структуру фактичних споживчих грошових витрат домогосподарств – для дезагрегації вагових коефіцієнтів;

результати проведення ДСС "Чисельність та природний рух населення" про середньорічну чисельність наявного населення по Україні та регіонах – для розрахунків середніх цін по регіонах і формування вагових коефіцієнтів.

Основними статистичними публікаціями, у яких поширюються дані ДСС, є статистичні продукти (експрес-випуск, статистична інформація, статистичні збірники), що розміщуються на офіційному вебсайті Держстату, зокрема:

експрес-випуск "Індекси цін", який розміщується в розділі "Експрес-випуски"/"Економічна статистика"/"Ціни";

статистична інформація за результатами спостереження розміщується в розділі "Статистична інформація"/"Економічна статистика"/"Ціни"/"Індекси споживчих цін (індекси інфляції)"; за регіонами – у розділі "Статистична інформація"/"Багатогалузева статистична інформація"/"Регіональна статистика"/"Економічна статистика"/"Ціни";

статистичний збірник "Індекси споживчих цін" розміщується в розділі "Статистична інформація"/"Публікації"/"Економічна статистика"/"Ціни"/"Споживчі ціни".

Також дані ДСС уміщуються в інших публікаціях: у збірниках "Статистичний щорічник України", "Регіони України", "Соціальний захист населення України", "Діти, жінки та сім'я в Україні", що оприлюднюються на вебсайті Держстату в розділі "Статистична інформація"/"Публікації".

Інформацію за результатами ДСС органи державної статистики надають за запитами користувачів у порядку та на умовах, визначених чинним законодавством.

2. Компоненти якості державного статистичного спостереження

2.1. Відповідність

Відповідність – це ступінь, з яким результати державних статистичних спостережень задовольняють поточні та потенційні потреби користувачів.

ДСС запроваджено для інформаційного забезпечення суспільства даними щодо статистики споживчих цін.

Показниками ДСС є:

індекс споживчих цін;

базовий індекс споживчих цін;

середні споживчі ціни на товари (послуги).

Об'єктом статистичного спостереження є кінцеві споживчі витрати домашніх господарств на економічній території країни як резидентами, так і нерезидентами.

Одиницею статистичного спостереження є ціни на споживчі продукти.

Для проведення ДСС використовується комбінація статистичних методів, а саме даних спеціального обстеження за методом несущільного вивчення сукупностей – вибіркового методу та результатів проведення інших ДСС.

Результати ДСС формуються з місячною періодичністю.

При проведенні спостереження використовуються національні класифікатори, а саме: Класифікація індивідуального споживання за цілями (КІСЦ), Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД), Класифікація інституційних секторів економіки України (КІСЕ).

Показники спостереження формуються відповідно до КІСЦ, по Україні та за регіонами.

Динаміка показників цього спостереження ведеться з 1991 року.

2.2. Точність

Точність – це ступінь наближеності розрахунків до дійсних значень.

Відповідно до Методологічних положень спостереження проводиться шляхом збору інформації щодо споживчих цін (тарифів) фахівцями територіальних органів Держстату на продукти, які входять до споживчого набору, в електронній формі на планшетах.

ДСС проводиться на несущільній вибірковій основі щомісячно й охоплює всі регіони країни. Показники базуються на методологічних принципах побудови індексів цін відповідно до міжнародних стандартів, а саме: відбір територій; формування споживчого набору товарів (послуг)-представників; визначення та розподіл кількості котувань за товарами (послугами)-представниками; відбір продуктів та підприємств торгівлі, сфери послуг та ринків; порядок реєстрації цін (тарифів); унесення поправок на зміну якості продуктів; формування вагової структури; розрахунки середніх цін (тарифів) та

індивідуальних індексів цін (тарифів) на товари (послуги)-представники на регіональному рівні; розрахунки індексів споживчих цін на державному рівні.

Спостереження проводиться в містах усіх регіонів країни. Відбір міст здійснюється на державному рівні з урахуванням середньорічної чисельності наявного міського населення, насиченості споживчого ринку продуктами для проведення реєстрації цін на товари (послуги)-представники, а також репрезентативності моделей споживання для кожного з регіонів.

Споживчий набір товарів (послуг)-представників включає товари (послуги) масового споживчого попиту. Спостереженню підлягають товари та послуги, частка яких у загальних споживчих грошових витратах населення становить не менше 0,1%. Вибір продуктів для реєстрації цін (тарифів) здійснюється у кожному місті, де проводиться спостереження, методом спрямованої вибірки.

Генеральна сукупність одиниць ДСС формується на основі Реєстру статистичних одиниць (у частині статистичного реєстру підприємств) та включає одиниці, які є активними станом на 01 листопада року поточного року та відповідають критеріям, визначеним Методологічними положеннями.

Критеріями відбору є інституційний сектор економіки відповідно до КІСЕ підприємства, частиною якого є місцева одиниця (сектори S.11 "Нефінансові корпорації" та S.12 "Фінансові корпорації"), та основний вид економічної діяльності за КВЕД (секції E (36-38), F (43), G (45, 47), H(49, 51-53), I (55, 56), J (59, 61), K (64, 65), L (68), M (69, 75), N (79, 81), P (85), Q (86), R (93), S (95, 96)).

На основі генеральної сукупності одиниць ДСС формується сукупність одиниць статистичного спостереження, що вивчається. Генеральна сукупність розподіляється на страти за видами економічної діяльності підприємств; відбір здійснюється за кожною стратою окремо.

За кожною стратою здійснюється ранжування генеральної сукупності за показником "Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг)" за рік $T-1$ та виключаються всі підприємства з обсягами нижчими, ніж 20% медіани. Підприємства, які залишилися, включаються до сукупності одиниць статистичного спостереження, що вивчається.

На основі сукупності одиниць статистичного спостереження, що вивчається, формується сукупність базових підприємств, до якої включаються юридичні особи та відокремлені підрозділи юридичних осіб, яким відповідають одиниці, що наявні в сукупності одиниць статистичного спостереження.

Актуалізація вибіркової сукупності продуктів і базових підприємств здійснюється на щомісячній основі.

Розрахунки ІСЦ проводяться на основі даних про зміни цін (тарифів), одержаних шляхом щомісячної реєстрації цін (тарифів) на споживчому ринку, та даних національних рахунків на рівні агрегатів з використанням деталізованих даних щодо структури фактичних споживчих грошових витрат домогосподарств.

У ДСС застосовуються процедури імпутації тимчасово відсутніх даних з використанням методів імпутації середньої, а саме: індексу, розрахованого з цін наявних продуктів (у межах товару (послуги)-представника), індексу вищого рівня агрегації (за групою, до якої входить товар (послуга)-представник). Якщо продукт зник із продажу остаточно або зазнав значної трансформації,

здійснюється його заміна із застосуванням методу прямого порівняння, суміщення або вибору нового продукту.

При розробці спостереження використовуються методи поправки на різницю в якості в явному та неявному вигляді. Коригування рядів динаміки з урахуванням фактору сезонності не проводиться.

Перегляд вагової структури здійснюється щорічно. Процедура перегляду та переходу на нові вагові коефіцієнти відповідає міжнародним стандартам, що дозволяє розраховувати ІСЦ за різні періоди з використанням різних базисних років. Розрахунки ІСЦ за оновленою ваговою структурою починаються зі звіту за січень кожного року. Індeksi найнижчого рівня (індивідуальні індeksi) по кожному місту, де проводиться спостереження, розраховуються як співвідношення середніх цін кожного товару (послуги)-представника, розрахованих за формулами середньої геометричної простої або середньої арифметичної зваженої, за звітний та попередній місяці. Агрегування індивідуальних індeksiв цін на регіональний рівень здійснюється з урахуванням питомої ваги чисельності наявного міського населення міст у загальній чисельності регіону. Для агрегування індeksiв цін на вищий рівень (товарів (послуг)-представників, груп відповідно до класифікації КІСЦ, регіонів та України в цілому) використовується формула типу Ласпейреса.

З метою забезпечення репрезентативності даних щодо змін цін, зменшення кількості помилок та їх своєчасного виправлення, а також виявлення загальних або індивідуальних потреб щодо професійної підготовки та підвищення якості роботи реєстраторів, на постійній основі здійснюється контроль роботи реєстраторів цін. Після завершення процесу реєстрації цін реєстратори на постійній основі проводять самоконтроль якості зареєстрованих даних. Підвищенню якості та ефективності роботи реєстраторів цін слугує система контролю, яка включає базову, планову та позапланову перевірки.

Ці перевірки здійснюють структурні підрозділи територіальних органів Держстату під методологічним керівництвом апарату Держстату. Фахівці апарату Держстату щомісячно здійснюють контроль бланків реєстрації цін на споживчі товари (послуги) за всіма містами, де проводиться реєстрація цін.

Базова перевірка роботи реєстраторів проводиться на регіональному рівні шляхом щомісячної перевірки бланків реєстрації, заповнених реєстраторами цін.

Планові перевірки проводяться за вибіркоvim колом товарів (послуг)-представників і базових підприємств і дозволяють контролювати процес збору даних про ціни. У випадку незадовільних оцінок за результатами базової та планової перевірок, а також підозри у фальсифікації даних спостереження призначається позапланова перевірка роботи реєстраторів. Залежно від причини призначення позапланової перевірки визначаються дані, які необхідно перевірити; метод і термін її проведення, базові підприємства, що перевіряються.

2.3. Своєчасність та пунктуальність

Своєчасність – це період часу між подією або явищем, що описують статистичні дані, та публікацією цих статистичних даних.

Пунктуальність – це період часу між фактичною датою публікації даних та плановою датою, яка визначена в офіційному календарі публікацій.

Терміни оприлюднення статистичної інформації та публікацій за результатами розробки спостереження визначені планом державних статистичних спостережень. Для зручності користувачів на офіційному вебсайті Держстату розміщені Каталог офіційних статистичних публікацій, а також Календар оприлюднення інформації, де зазначені відповідні дати оприлюднення статистичних продуктів.

Збір, обробка, аналіз і перше поширення інформації за результатами спостереження здійснюється в такі терміни:

Збір даних	Обробка даних	Аналіз даних	Перше оприлюднення статистичної інформації
з 01 по 30 число звітнього місяця	на 1 день після звітнього місяця	до 09 числа місяця після звітнього	на 09 день після звітнього місяця

Запити користувачів щодо надання інформації виконуються в терміни, передбачені вимогами Закону України "Про доступ до публічної інформації".

2.4. Доступність та зрозумілість

Доступність – це характеристика простоти та легкості, з якою користувач може отримати статистичні дані; вона визначається фізичними умовами, за наявності яких користувачі можуть отримати доступ до статистичних даних.

Зрозумілість – це характеристика простоти та легкості розуміння користувачем статистичних даних; вона вимірюється через інформаційне середовище, в якому представлені статистичні дані, що супроводжуються відповідними метаданими.

Метадані ДСС розміщені на офіційному вебсайті Держстату в розділі "Діяльність"/"Статистичні спостереження"/"Метаописи державних статистичних спостережень".

Результати ДСС розміщуються у вільному доступі у форматах (*.doc, *.xls, *.pdf) на офіційному вебсайті Держстату у вигляді статистичної інформації та надаються користувачам засобами електронного зв'язку на підставі їхніх запитів.

Крім того, інформацію за результатами ДСС Держстат надає:

за угодами про взаємообмін інформаційними ресурсами між Держстатом та іншими державними органами, установами, організаціями;

міжнародним організаціям і статистичним службам інших країн за їхніми запитами та в порядку взаємообміну.

Контакти для отримання додаткової інформації щодо результатів цього спостереження, відповідного методологічного забезпечення, а також довідок щодо умов розповсюдження його результатів:

адреса: вул. Шота Руставелі, 3, м. Київ, 01601

телефон: (044) 235-30-11

електронна пошта: N.Profatska@ukrstat.gov.ua; office@ukrstat.gov.ua.
Контактна інформація для оформлення інформаційного запиту:
телефон: (044) 287-06-72, факс: (044) 235- 37-39
електронна пошта: el.zapyt@ukrstat.gov.ua.

2.5. Послідовність та зіставність

Послідовність двох або більше статистичних даних означає, наскільки у державних статистичних спостереженнях, у рамках яких вони вироблялися, використовувались однакові метадані – класифікації, визначення і сукупність, що вивчається, а також гармонізовані методи.

Зіставність – це окремий випадок послідовності, коли статистичні дані відносяться до тих самих об'єктів даних, а ціль їхнього об'єднання – зробити порівняння у часі або за регіонами, або за іншими сферами діяльності.

Спостереження здійснюється на основі споживчого набору товарів (послуг)-представників з місячною періодичністю. Зіставність статистичних даних у динаміці з 1991 року забезпечується методологічною єдністю формування, отримання, взаємним контролем показників, а також формування та перегляду вагової структури.

Результати ДСС не узгоджуються із показниками інших спостережень, оскільки в межах проведення інших ДСС зіставні дані з показниками цього спостереження не спостерігаються.

2.6. Оцінка потреб та очікувань користувачів

Користувачами інформації, отриманої за результатами ДСС, є органи державної влади та місцевого самоврядування, бізнес (підприємства, установи та організації), науковці та дослідники, засоби масової інформації, міжнародні організації, громадяни.

Задоволеність потреб користувачів статистичної інформації оцінюється шляхом опитування, а також на підставі аналізу запитів і пропозицій користувачів.

У червні 2018 року Держстат провів анкетне опитування користувачів статистичної інформації (далі – анкетне опитування) з метою вивчення ступеня відповідності потребам користувачів статистичної інформації щодо статистики споживчих цін, уміщених у статистичному збірнику "Індекси споживчих цін".

У зазначеному збірнику оприлюднюються показники щодо індексів споживчих цін на товари та послуги по регіонах України. Крім того, представлено дані про середні споживчі ціни на основні продукти харчування, базового індексу споживчих цін.

Основні висновки за результатами анкетного опитування:

65% опитаних користувачів зазначили, що статистична інформація, наведена у статистичному збірнику, є основою або важливою складовою їхньої діяльності;

74% користувачів, які у своїй діяльності використовували статистичний збірник "Індекси споживчих цін", поставили оцінку "добре" та "відмінно" переліку показників, уміщених у ньому;

96% опитаних користувачів позитивно оцінили інформаційне наповнення вищезгаданого збірника;

26% користувачів висловились про поліпшення якості інформаційного забезпечення з тематики опитування порівняно з минулим роком.

Відповідно до результатів опитування більшість користувачів надали відмінну та добру оцінку якості статистичної інформації зі статистики споживчих цін, яка наведена у збірнику. При цьому найбільш важливим критерієм якості статистичної інформації зі статистики споживчих цін користувачі визначили "Точність/Надійність", на другому місці – "Відповідність/Релевантність", на третьому – "Своєчасність та Пунктуальність".

Більш детальну інформацію за результатами анкетного опитування наведено в повідомленні для користувачів, яке розміщено на офіційному вебсайті Держстату в розділі "Анкетні опитування". У цьому ж розділі користувачі мають можливість ознайомитися із заходами, які здійснюються на підставі отриманих результатів анкетного опитування для поліпшення якості статистичної інформації.

2.7. Ефективність, витрати та навантаження на респондентів

Держстат здійснює щорічну оцінку звітного навантаження на респондентів на підставі Методики вимірювання звітного навантаження на респондентів, затвердженої наказом Держстату від 14 травня 2013 року № 149.

Ураховуючи те, що ДСС – це спеціально організоване обстеження, яке проводиться щомісячно фахівцями територіальних органів Держстату шляхом реєстрації цін (тарифів) на продукти, які входять до споживчого набору, звітне навантаження на респондентів за цим спостереженням не розраховується, оскільки відсутній безпосередній збір даних від респондентів.

2.8. Конфіденційність, прозорість та захист

Знеособлення постачальників даних, конфіденційність інформації, яку вони надають, та її використання тільки у статистичних цілях мають бути гарантовані. Органи державної статистики мають поширювати статистичні дані об'єктивно, професійно та прозоро.

Захист конфіденційної статистичної інформації є одним з основних принципів проведення ДСС.

Забезпечення статистичної конфіденційності у практиці проведення ДСС здійснюється відповідно до вимог законів України "Про державну статистику", "Про інформацію", "Про доступ до публічної інформації" та міжнародних стандартів.

Також забезпечення статистичної конфіденційності проведення ДСС відбувається з урахуванням основних принципів і статистичних методів, визначених Методологічними положеннями щодо забезпечення статистичної конфіденційності в органах державної статистики.

Статистична інформація, отримана за результатами ДСС, надається користувачам у вигляді індексів та середніх споживчих цін по Україні та регіонах. Загрози розкриття первинних даних немає.

3. Заключна частина

Важливою умовою подальшого розвитку ДСС є забезпечення наявних інформаційних потреб користувачів статистичної інформації та оптимізація процесу статистичного виробництва, що здійснюється шляхом раціоналізації вибору джерел для формування статистичної інформації.

Основним напрямом розвитку спостереження є запровадження із 2022 року збору інформації для розрахунків індексів споживчих цін в електронній формі за допомогою планшетів.